

Sygn. akt: I C 27/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 kwietnia 2015 r.

Sąd Okręgowy w O. I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Wojciech Waclaw
Protokolant:	p.o. sekr. sąd. Marlena Kowalewska

po rozpoznaniu w dniu 1 kwietnia 2015 r. w O.

sprawy z powództwa J. Ż. (1), M. D., J. S.

przeciwko (...)S. M. w O.

o ustalenie

I oddala powództwo

II zasądza od powódek J. Ż. (1), M. D., J. S. na rzecz pozwanej kwotę 3617,- zł tytułem zwrotu kosztów procesu

Sygn. akt. I C 27/15

UZASADNIENIE

Powódki **J. Ż. (1), M. D., J. S.** wniosły o ustalenie, że powódce J. Ż. (1) przysługuje udział w wysokości 4/6, zaś powódkom M. D. i J. S. udział w wysokości odpowiednio po 1/6 w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego nr (...), położonego przy ul. (...) w O., należącego do (...)S. M.. Ponadto żądały od pozwanej zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swego żądania wskazały, że w dniu (...) r. nabyły w drodze umowy darowizny spółdzielcze własnościowe prawo do spornego lokalu, przy czym zgodnie z postanowieniami umowy prawa obdarowanych względem spółdzielni reprezentować miał Z. Ż.. W dniu (...) r. małżonkowie Ż. otrzymali przydział lokalu zaś na skutek zaległości w opłatach Z. Ż. został wykluczony z grona członków spółdzielni.

Wskutek tego orzeczono wobec osoby wykluczonej eksmisję. Po śmierci Z. Ż. zadłużenie zostało uregulowane przez powódki jednakże pozwana odmówiła przyjęcia w poczet członków J. Ż. (2).

W ocenie powódek przepis art. 227 § 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. prawo spółdzielcze w brzmieniu obowiązującym przed 15 stycznia 2003 r. (Dz.U.1982.30.210 z późn. zm.) regulujący wygaśnięcie spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11-12-2008 r. o sygn. akt K 12/08 został uznany za niekonstytucyjny, nie może mieć zastosowania w sprawie, skoro w dniu wejścia w życie Konstytucji był już niekonstytucyjny, tym samym nie mógł wywrzeć swego wygaszającego skutku.

Pozwana **O. S. M.**, wniosła o oddalenie powództwa w całości podnosząc, że stanowisko powódek oraz żądanie ustalenia spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego nr (...) przy ul. (...) w O. jest bezpodstawne, bowiem wobec powódki J. Ż. (2) oraz jej męża w związku w utratę prawa do lokalu została orzeczona eksmisja.

Nawet gdyby przyjąć, iż niekonstytucyjność nastąpiła *ex tunc*, to powódkom przysługiwałby jedynie nadzwyczajny środek zaskarżenia w postaci skargi o wznowienie postępowania w postępowaniu eksmisyjnym.

Inaczej uwzględnienie powództwa prowadziłoby do sytuacji istnienia dwóch sprzecznych ze sobą wyroków: ustalającego i eksmisyjnego co jest niedopuszczalne.

Powódki również nie mają interesu prawnego w ustaleniu.

Dalej pozwana podniosła, iż Z. Ż. uprawniony był do wskazania w terminie 6 miesięcy od dnia wykluczenia do wskazania osoby której zbył prawo i ta osoba mogła złożyć stosowną deklarację. Z powyższego jednak nie skorzystano.

Sąd ustalił co następuje:

Małżonkowie Z. Ż. i J. Ż. (1) w drodze umowy darowizny zawartej w formie aktu notarialnego nabyli spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego przy ul. (...). W dniu (...) r. małżonkowie otrzymali przydział lokalu, w którym zamieszkiwali wraz z córkami: M. Ż. i J. Ż. (2).

(dowód umowa darowizny, k. 28-29, przydział lokalu mieszkalnego nr (...) k.30)

Uchwałą Rady Nadzorczej O.S. M.z dnia (...)r. na skutek zaległości w opłatach za lokal, reprezentujący prawa małżonków względem pozwanej spółdzielni (...), został wykluczony z członkostwa spółdzielni. Po rozpatrzeniu złożonego odwołania Zebranie Przedstawicieli w dniu (...) r. utrzymało w mocy zaskarżoną uchwałę Rady Nadzorczej.

Wyrokiem z dnia (...)r. o sygn. akt (...)S. R.w O. orzekł eksmisję Z. Ż. wraz z osobami prawa jego reprezentującymi z zajmowanego lokalu.

W następstwie śmierci Z. Ż. na podstawie dziedziczenia ustawowego spadek po nim nabyły powódki J. Ż. (1), M. D. i J. S. po 1/3 części.

Powódki dobrowolnie w całości uregulowały zaległe opłaty za lokal.

W piśmie z dnia (...) r. do pozwanej spółdzielni (...) wniosła o przyjęcie jej w poczet członków (...)S. M.. Pozwana spółdzielnia odmówiła jednak podnosząc, iż spadkobiercom przysługuje jedynie zwrot równowartości spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego.

(dowód pismo z dnia (...)r., (...)r., (...)r., (...) r.)

Sąd zważył co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Stan faktyczny sprawy nie był przy tym pomiędzy stronami sporny, tak jak nie była kwestionowana w sprawie treść i autentyczność dołączonych do niej dokumentów.

Przepis art. 227 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze w brzmieniu obowiązującym przed dniem 15.01.2003 r. stanowił, że własnościowe prawo do lokalu wygasa z upływem sześciu miesięcy od dnia ustania członkostwa z innych przyczyn niż śmierć członka, chyba że członek przed upływem tego terminu wskaże osobę, której zbył prawo, a osoba ta złoży deklarację członkowską.

Bezspornym przy tym w niniejszej sprawie jest, iż powódka nie skorzystała z przysługującego jej uprawnienia polegającego na możliwości przejęcia od męża prawa do spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu w terminie 6 miesięcy od ustania jego członkostwa w Spółdzielni (20-02-2000 r.).

Podejmując merytoryczną obronę w sprawie pozwana spółdzielnia podniosła, iż utrata mocy przepisu na którego utracie powódki opierają swe żądanie nie nastąpiła ex tunc, zaś przywołane orzecznictwo nie może mieć zastosowania w sprawie.

Sąd ów pogląd podziela.

Warto jedynie przywołać tu poglądy doktryny sformułowane w tej mierze.

Tak też prof. Marek Safjan w dostępnym szerzej wystąpieniu z 6 stycznia 2003 r. wygłoszonym w Komitecie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk a dotyczącym skutków prawnych wyroków Trybunału Konstytucyjnego, wyraził pogląd, iż „stwierdzenie niekonstytucyjności (...) tworzy nowy stan prawny od chwili wejścia wyroku w życie. Stan niekonstytucyjności, rozumiany tu jako stan powodujący utratę mocy obowiązującej i eliminację przepisu z systemu, nie istnieje więc wcześniej przed wydaniem wyroku. Do tego momentu niekonstytucyjność może być jedynie traktowana jako przesłanka materialna orzeczenia sądu konstytucyjnego. (...) ..co oznacza, że przed wydaniem tego orzeczenia nie mogą nastąpić wskazane wyżej skutki niekonstytucyjności” (por.<http://www.trybunal.gov.pl/Wiadom/Prezes/002>)

Podobny pogląd wyrażono również w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 11 1999 r. (I CKN 177/99- wokanda 2000/3/4), w którym na tle skutków wyroków trybunałowych w odniesieniu do art. 228 § 3 prawa spółdzielczego dano wyraz pogładowi, iż „(..) przepis ten przestał wprawdzie obowiązywać, niemniej jednak orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego nie ma mocy wstecznej. Nie można w tych okolicznościach mówić o reaktywowaniu uprawnień wygasłych pod rządami przepisu, który w późniejszym terminie przestał obowiązywać”

Jak się wydaje przywołane orzeczenie przystaje w pełni do niespornego stanu faktycznego w sprawie niniejszej, co już merytorycznie niweczyłoby zasadność żądania ustalenia.

Nie sposób też nie odnieść się tu do treści samego orzeczenia Trybunału z dnia 11 12 2008 w jego części wstępnej, (uzasadnienie faktyczne pkt. III), gdzie przywołano stanowisko wnioskodawcy - Pierwszego Prezesa SN - inicjatora postępowania przed Trybunałem, iż pomimo formalnego uchylenia przepisu art. 227 nadal możliwie jest wszczynanie postępowań eksmisyjnych w oparciu o ten przepis, gdzie jest on nadal podstawą przesłankowego ustalenia istnienia prawa (bądź braku tego prawa) podmiotowego po stronie osoby pozwanej w procesie eksmisyjnym.

Jednocześnie też z całą mocą podkreślono dodatkową rację dla orzeczenia niekonstytucyjności w kontekście możliwości wznowienia postępowań sądowych w których ostatecznie uprawomocniła się decyzja spółdzielni podjęta na podstawie art. 227 pr. spółdz.

Powyższe zatem rzutuje również na ocenę przydatności wyroku Trybunału w kontekście bezspornie funkcjonującego w obrocie prawnym prawomocnego wyroku eksmisyjnego wydanego m.in. na podstawie uchylonego przepisu.

Jak się wydaje w istocie uwzględnienie powództwa o ustalenie byłoby niedopuszczalne właśnie z powodu istnienia tegoż orzeczenia i treści art. 365 kpc.

Powołany przepis bowiem stanowi, że orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby.

Jeden z aspektów mocy wiążącej aktualizuje się w innym postępowaniu w ten sposób, że gdy w tym innym postępowaniu występują te same strony (choćby w odmiennych rolach procesowych), ale inny jest przedmiot

drugiego procesu, wówczas sąd rozpoznający między tymi samymi stronami kolejną sprawę musi przyjąć, że dana kwestia prawna kształtuje się tak jak przyjęto to wcześniej w prawomocnym wyroku.

Prowadzi to do wniosku, że moc wiążącą, z perspektywy kolejnych postępowań, uzyskują ustalenia dotyczące tego, o czym orzeczono w związku z podstawą sporu, a więc rozstrzygnięcie o żądaniu w połączeniu z jego podstawą faktyczną (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2014 r. - IV CSK 610/13, podobnie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2014 r. - V CSK 6/14 – baza orz. LEX nr 1604655, także z dnia 6 marca 2014 r. - V CSK 203/13 OSNC 2015/2/23, Biul.SN 2014/5/13 gdzie dano wyraz pogładowi, iż zasada odpowiedzialności pozwanego, przesądzona w prawomocnym wyroku uwzględniającym część roszczenia, jest wiążąca w sprawie o zasądzenie pozostałej części.)

Zatem w kolejnym postępowaniu Sąd jest związany orzeczeniem rozumianym jako wypowiedź sądu rozpoznającego sprawę poprzednią, wypowiedź będącą syntezą ustaleń faktycznych i prawnych.

Przesądzenie tej kwestii oznacza, iż w późniejszym postępowaniu nie może być ona już ponownie badana a zatem zachodzi konieczność ograniczenia dowodzenia faktów objętych pierwszym orzeczeniem. (por SA w Katowicach i Poznaniu w sprawach I ACa 893/05 i I ACa 1848/04)

Skoro zatem prawomocny wyrok stwierdzi brak tytułu prawnego po stronie pozwanego i osób współzamieszkałych wskutek i wyłącznie wskutek wygaśnięcia prawa do lokalu, niedopuszczalnym byłoby ustalenie w tym postępowaniu, że prawo takie przysługuje nadal. Byłoby to bowiem niedopuszczalne obejście przepisów o wznowieniu z powodu orzeczenia o niekonstytucyjności przepisu na podstawie którego wydany został prawomocny już wyrok. (powódki występują tu jako spadkobierczynie ustawowe po osobie wykluczonej, jednocześnie zaś same z mocy prawa należały do kręgu osób objętych wyrokiem).

Byłoby to też ustalenie poniewczasie faktów lub uprawnień oczywiście sprzecznych z treścią prawomocnych i wykonalnych wyroków co z punktu widzenia pewności obrotu i zasady stabilności prawomocnych orzeczeń sądowych jest niedopuszczalne, niwecząc tym samym istnienie interesu prawnego po stronie powodowej.

Na koniec tych rozważań warto przywołać, iż jeżeli powódki dążyłyby do ustalenia faktów prawotwórczych lub praw dla nich korzystnych w celu posłużenia się orzeczeniem w tym zakresie w innym toczącym się postępowaniu (czy odpowiednio przeciwko istniejącemu orzeczeniu) i ten element interesu nie może być przyjęty jako czyniący zadość treści art. 189 kpc.

Powództwo bowiem o ustalenie nie może zmierzać do uzyskania dowodów, które miałyby być wykorzystane w innym postępowaniu. (tak wyrok SN z 23 02 1999 r - I PKN 597/97- OSNP 2000/8/301).

Podobny pogląd wyraził też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 10 2005 gdzie dał wyraz zapatrywaniu, iż „Powód nie ma interesu prawnego w ustaleniu, że zdarzenie było wypadkiem przy pracy (art. 189 k.p.c.), jeżeli w toku postępowania wystąpi z wnioskiem do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o świadczenie z tytułu wypadku przy pracy, a następnie z odwołaniem do sądu od decyzji tego organu” (II PKN 80/05 -OSNP 2006/17-18/270)

Jak się wydaje przytoczone wyżej tezy przystają odpowiednio do stanu faktycznego i okoliczności w sprawie niniejszej.

Dlatego też powództwo podlegało oddaleniu.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 kpc i 108 kpc, w zw. z par 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radców prawnych z urzędu.